

גבולות היחידה: שמות יב פסוקים א – יג

נושא היחידה: פסח מצרים

כותב: הודיה כהן

מספר שיעורים לפי המתווה: 1

הסבר כללי: יחידה זו עוסקת בשני נושאים:

א. חודש ניסן הינו החודש הראשון לפי ספירת התורה

ב. הצווי על פסח מצרים.

הקשר בין הנושאים – הסיבה שהספירה מתחילה מחודש ניסן היא שכך אנו זוכרים את יציאת מצרים (רמב"ן י"ב ב).

פתיחה:

- הפניית שאלה: איזה חג חל בחודש הראשון בט"ו בחודש? מסתבר שתשובת רוב התלמידים תהיה חג הסוכות. כעת נקרא את פסוק א' ולפי הכתוב בו נענה את התשובה הנכונה - חג הפסח (הלשון 'חג הפסח' היא לשון חז"ל והלשון המקובלת כיום; בלשון התורה, חג הפסח חל ב יד' בניסן ובט"ו בניסן מתחיל חג המצות). ניתן לתרגל את ספירת התורה עם שאלות על תאריכים של חגים נוספים, או לשאול בהמשך לשאלה הפותחת – אם כן, אז מהו התאריך של חג הסוכות ע"פ התורה? כדאי לספור את החודשים לפי מה שאנו רגילים, לעומת הספירה החדשה. ראש השנה אמור להתחיל את השנה, ובכ"ז הוא 'החודש השביעי'. צריך להסביר שעד עכשיו ספרנו לבריאת העולם. לכבוד הולדת האנושות כולה. ולכן ראש השנה חל בתאריך שלו. זה יום הולדת העולם. אבל עכשיו, נתחיל לספור להולדת עם ישראל, שיצא מעבדות לחרות. 'היום הזה נהיית לעם'. ולכן זה הופך להיות החודש הראשון לחודשי השנה. מה שהסברת על חשיבות האירוע הוא נכון, אך צריך להתייחס גם לראש השנה. בסעיף ההמחשות תמצאו המחשה לעניין זה.

עיון בפסוקים:

כללי:

- נחלק לתלמידים דף עם תמונות. חלק מהתמונות יהיו של דברים שהיו בפסח מצרים וחלק מהתמונות אינן קשורות לפסח. יש גם תמונות הקשורות לפסח דורות. נבקש מהתלמידים להתבונן בתמונות ולשים לב תוך כדי קריאת הפסוקים אילו תמונות

מוזכרות בהם. התמונות שיסומנו יהיו: שה, כלי עם דם, מדורה, מצה, מרור, חגורה, נעליים, מקל. (התמונות נמצאות בסוף יחידת הלימוד) נבקש מהילדים לשמור על שאר התמונות¹.

- נחלק [זב](#) הכולל את פסוקי הפסח, בצירוף מספר משימות. הדף נמצא גם בנספח ליחידת ההוראה.

שאלות מכוונות קריאה:

מדוע חודש ניסן הוא ראשון לחודשי השנה? (כי כשסופרים לפי אירוע מסוים זה מראה את החשיבות של אותו אירוע, ויציאת מצרים היא אירוע חשוב ביותר לעם ישראל. זהו החודש שבו עם ישראל יצא מגלות לגאולה, ולכן 'משהו חדש מתחיל'. זמן חדש.)

מתי צריך לקחת את השה? (י' בניסן)

כמה אנשים נמנים על כל שה? ("איש לפי אוכלו" – כמות אנשים שתוכל לאכול שה שלם) ואם ימעט הבית מהיות משה – ולקח הוא, ושכנו הקרוב אל ביתו במכסת נפשות. להוסיף אנשים, אם המשפחה קטנה.

מה עושים עם השה? (שומרים עליו עד י"ד בחודש, בי"ד "בין הערביים" – בזמן שהוא בין היום ללילה שוחטים אותו)

מה עושים עם דם השה? (מורחים על המזוזות והמשקוף²)

איך אוכלים את השה? (רק צלוי, עם מצה ומרור, צריך לגמור עד הבוקר, עם חגורה נעליים ומקל, בחיפזון).

מהי הסיבה שאוכלים בצורה הזו? (כדי להיות מוכנים לצאת מיד לדרך ומוכנים למלחמה במצרים).

¹ בשיעור הבא, פסח דורות, נבקש את התמונות האלה, ונחשוב ביחד מה שייך לפסח דורות? האם יש תמונות שהדבקנו בפסח מצרים ומתאימות גם לפסח דורות? אך זה, כאמור, בשיעור הבא, לאחר הלימוד.

² כאן יש להסביר לילדים את פירוש המילה מזוזה – באחד משני הדפנות שעל הסף, מימין ומשמאל לפתח, שהמשקוף נשען עליהם (אבן שושן). ה'מזוזה' שתולים על הדלת קבלה את שמה מן המזוזה שבפרקנו. המשקוף – הקורה שמעל הפתח הנשענת על שתי המזוזות. (אבן שושן). ניתן להסביר שהוא משקיף מלמעלה, אך האמת היא שהדלת 'שוקפת' אליו – נחבטת בו (רש"י). היות והפועל הזה לא מוכר לתלמידים, עדיף לתת את ההסבר הראשון. זו הזדמנות להוסיף היכרות עם פתח הבית. הדלת – הנועלת את הפתח. הסף / המפתן – עליו דורכים בכניסה. זה לא הסף שכתוב בהמשך הפרק. שם הסף הוא ספל. או כלי קיבול נוזלים כלשהו, שהרי היה בו דם. 'וטבלתם בדם אשר בסף'.

אלו דברים רגילים לעשות היום לפני שיוצאים לדרך? (למשל – לקחת מעיל, לשים תיק על הגב, לנעול נעלי ספורט ולא נעלי בית וכד').

לשם מה מרחו את הדם על המשקוף והמזוזות? (פסוק י"ג: והיה הדם לכם לאות. ניתן לשלב גם את דברי רש"י: 'לכם לאות ולא לאחרים לאות'. מכאן שלא נתנו הדם אלא מבפנים. 'וראיתי את הדם' - הכל גלוי לפניו, אלא אמר הקדוש ברוך הוא נותן אני את עיני לראות שאתם עסוקים במצותי ופוסח אני עליכם'. אפשר להראות פתח הכיתה. בד"כ המזוזות הניתנות למריחה נמצאות בתוך הכיתה)³.

משימות להתבוננות בפסוקים (ראו בדף המצורף):

- א. מתחו קו בצבע צהוב מתחת למילים שמסבירות כמה אנשים צריכים לאכול שה אחד.
- ב. הסבירו את כוונת הפסוקים במילים שלכם.
- ג. מתחו קו אדום מתחת למילים שמתארות מה צריך לעשות עם השה, וקו ירוק מתחת למילים שמתארות את הצורה בה צריך לאכול את השה.

הצעות להמחשה:

- נכין שני גלגלים (האחד גדול והשני קטן), כאשר באחד כתובים שמות החודשים ובשני כתובים מספרים מאחד עד 12. בעזרת גלגלים אלו, נתרגל את מספרי החודשים מיציאת מצרים/ מבריאת העולם.
- נחזור לדף שחולק בתחילת השיעור. נבקש מהתלמידים להקיף במעגל / לגזור את התמונות של מה שהוזכר בזמן קריאת הפסוקים.
- נביא לכיתה אביזרים שונים כמו נעלים, חגורה, אפוד, תיק, חרב, נדן וכו', ונערוך מעין תחרות מי מתארגן הכי מהר בכמה שפחות זמן, או נציע לכל תלמיד שיבחר עם אלו אביזרים הוא בוחר להתארגן.
- נחלק לתלמידים קפלה. כל זוג תלמידים יבנה צורה של שני פתחים. אחד יהיה בית של מצרי והשני יהיה בית של יהודי. את הבית של היהודי הם יסמנו בהתאם עם מדבקה אדומה.
- נראה לילדים (פיזית) את שתי המזוזות והמשקוף בדלת הכיתה, ונדביק על המזוזות נייר צבעוני אדום, או שנצבע אותם בצבע אדום שניתן להוריד.

מסרים והפנמה:

- יציאת מצרים היא אירוע כ"כ חשוב, עד שכל ספירת החודשים נספרת לפיו. אפשר להמשיך בהסברת החשיבות של זכירת יציאת מצרים.
- המוכנות למסור את הנפש על עשיית דבר ה' - עשיית דבר ה' גם כשזה נראה דבר

³ כאן התעסקנו רק במה שכתוב בפירוש בפסוקים. אולם בפסוק שבו נכתב הציווי 'ולקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזות...' אומר רש"י: זו קבלת הדם. משמע, רש"י חושב שהבית, ביציאת מצרים, הופך למזבח, ומריחת הדם היא חלק מעבודת הקרבן 'קבלת הדם'. זה מה שמאפשר הקרבת קרבן שלא במקום קודש (שעדיין לא היה).

קשה, כמו שבמצרים היה מפחיד לקחת את אלוהי מצרים ולשחוט אותו, ובכל זאת עם ישראל לקחו את השה כמו שה' אמר.

האם בעבר עשיתם משהו כי ידעתם שכך צריך לעשות, וזאת למרות שהיה לכם קשה מאד לעשות כך?

נשאל את התלמידים: אם היו אומרים לכם לקחת מחבר חפץ שהוא אוהב, איך הייתם לוקחים אותו? מן הסתם התשובות יהיו: בלי שהוא ישים לב, בשקט וכדו'. בני ישראל היו צריכים לקחת למצרים את השה שהיה הע"ז שלהם, ובכל זאת הם עשו זאת לאור היום, קשרו אותו למיטה מספר ימים וכל המצרים יכלו לראות את זה, אבל בגלל שזה היה ציווי של ה' והם הבינו שהע"ז זה דבר חסר משמעות לעומת ציווי של ה', הם עשו את זה בשמחה וללא פחד מהמצרים!

- הציפייה לגאולה - עם ישראל חיכה לגאולה ממצרים כל כך הרבה שנים, כך שבזמן של ליל הסדר הם כבר היו ממש "על קוצים", מוכנים לתזוזה בכל רגע. נסו לחשוב על מקרה שבו חיכיתם מאד שמהו יקרה. נסו להיזכר בהרגשת הציפייה וההתרגשות סביבה. כך חשו בני"י בהכנות לליל הסדר במצרים!

מבט שלם:

זהו השיעור הראשון בענייני חג הפסח. פסוקים אלו מתארים את פסח מצרים. בשיעור הבא נלמד על פסח דורות, נראה מה דומה ומה שונה ביניהם, ובהמשך נלמד על המשך גאולת מצרים.

סיכום:

ביחידה זו:

- למדנו על סדר החודשים שמתחיל בניסן, כדי לזכור את יציאת מצרים.
- הרגשנו את הציפייה ליציאת מצרים, ואת האומץ שנדרש מבני ישראל בלקיחת השה.
- למדנו על אופן הקרבת הפסח ואכילתו.

